

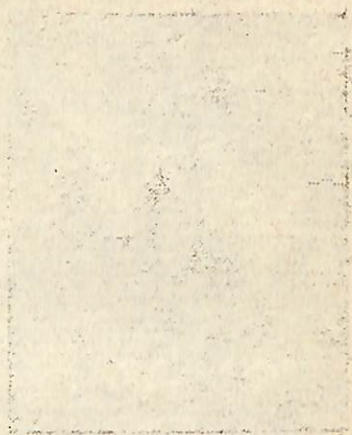
Ս. ՎԱՀՈՒՆԻ

ՌԱԶՄԻ
ՅԵՐԳԵՐ

ՄԵՏՆՈՒՄ

891.99

4-18

11

ՍՈՒՐԵՆ ՎԱՅՈՒՆԻ

18 NOV 2011

891.99

4-18

47

ՌԱԶՄԻ ՅԵՐԳԵՐ

ՀԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ XX ՏԱՐԵԳԱՐՁԻ ԱՌԹԻՎ

ՊԵՏՂՈՍ

1938

ՅԵՐԵՎԱՆ

THIS FOR 0-

ԼԵՆԻՆ — ՍՏԱԼԻՆ

07.08.2013

56602

4792
38

ՂԵԿԱՎԱՐԸ

Կա ահեղ մի ժամ. այդ ահեղ ժամին
Քաղաքն է լուռ, լուռ է քամին:
Պատվի յեն առնում պահակները լուռ,
Բացվում է դանդաղ յերկաթյա մի դուռ,
Յեվ դամբարանից իրեն սգափայլ
Ղեկավարն է մեծ յելնում համբաքյլ:

Իջնում է դանդաղ նա հրապարակ,
Ուղղում է իրեն հագուստն հասարակ.
Քայլերը հաստատ քաղաք է ուղղում,
Քայլում է յերկար նա մառախուղում,
Անցնում է բազում փողոց ու կամուրջ
Յեվ շուրջն է նայում մտախոհ ու լուրջ:

Վոչ վոք մշուշում չի տեսնում նրան:—
Նա մուտք է դործում ամեն գործարան.
Ստուգում է լուռ ամեն պտուտակ,
Ամեն մի անիվ, ու լեռնակուտակ
Մառախուղի մեջ քայլում է յերկար,
Շոյում ամեն պատ ու ամեն մի քար:

Բարձրանում է նա ամեն մի հիմնարկ՝
Գործերը նայում, անցնում հարկից հարկ
Ամեն մի սենյակ, հանրակացարան,
Ամեն մի դպրոց, ամեն կայարան,
(Ուր դնացքներն են մշուշում փայլում)
Նայում է նրանց ու դարձյալ քայլում:

Բացվում են բոլոր դարպասները դոց.
Մտնում է ազատ ամեն գորանոց
Ստուգում է լուռ մինչև առավոտ
Ամեն հրացան, ամեն թնդանոթ.
Յեվ, յերբ քաղաքն է նորից արթնանում,
Ժպտաղեմ ու գոհ նա հետ է դառնում:

Պատվի յեն առնում պահակները լուռ,
Բացվում է զանդաղ յերկաթյա մի դուռ,
Ղեկավարն է Մեծ իրեն սգափայլ.
Լուռ դամբարանը մտնում համրաքայլ.
Ժամացույցն է հին կրեմլից դարկում—
Մտնում է զազաղ ու նորից պառկում:

Դառնում են այնժամ անիվներ բազում,
Բյուր ուղիներով դնացքն է վազում,
Զորանոցներում, հարկերում, հանքում
Յեվ ամենուրեք սլաքարն է թնդում,
Վոր գոհ լինի Նա այն ահեղ ժամին,
Յերբ շուրջն է լուռ, լուռ է քամին:

33 թ.

Ձ Ե Ռ Ք Ը

Լեւոնի արձանի մոտ

Այնտեղ, ուր Բալթյան ջրերն են յեռում,
Ուր յերկինքն է մուծ խոնարհվել գետին,
Այնտեղ բազուկը յերկարած հեռուն՝
Կանգնած է նա իր կուռ զրահադատին:

Կանգնած է հպարտ մարդը բրոնզիրան
Ու խոսում է գեռ ահեղ զնդոցով,
Դեռ խոսում է նա—լսում են նրան
Հիմա հնազանդ մարդ, յերկինք ու ծով:

Վոտքերի ներքո, ջրերով իր ցուրտ
Ռազմերդ է յերգում դորշ ծովը արթուն,
Սմայրոպներն են միշտ հլու ձայնակցում
Ծովափին կանգնած միայնակ մարդուն:

Մարդուն,— վոր ոտաբ ավերի հանդեպ,
Վարոնց ծովն է այս բարկացած լիզում,
Վոտքի յե հանում բանակներ, գնդեր,
Վառում փոթորիկ ու բյուր ընդվզում:

Վոր գետնի վրա, ընդերքում խորունկ,
Ծովերում կապույտ, աշխարհում արաբ
Վարում է հիմա աշխարհաստան,
Մրրիկը քանդող և ըստեղծարար:

Նա, վոր բրոնզակերտ ձեռքով պներեր
Համայն աշխարհին արեն է ցուցում,
Վոր հոկաեմբերյան մի ահեղ գիշեր,
Ծագեց ու շողաց այս ծովածոցում:

Ու դեմքը հառած ավերին ոտաբ,
Բազուկ պարզած հորիզոնն ի վեր,
Իր ահեղ ձայնով հպարտ, անդադար,
Նեւում է նա գոռ մարտահրավեր:

Յեւ յերբ յերեման հորիզոններից
Ռազմի նավերը մահաբռն ընկնելով,
Բրոնզակերտ ձեռքը կշարժի նորից,
Ու կփոթորկվեն հող, յերկինք ու ծով:

Կվառվեն այն ժամ յերկու լուսարձակ,
Յեւ զրահապատը լույսերով գեղին,
Վրան բրնդաձույլ մի հսկա արձան,
Սհեղաշատաշ կշարժվի տեղից:—

Ու պարզած հեռուն ձեռքը հոգմածեծ,
Հեռեւում գնդերին իր ալեխով՝
Մեղ կառաջնորդե գեկավարը Մեծ,
Դեպի հաղթանակ ու վերջին կռիւ:

33 թ.

ԽՈՍՔ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Բարձր են լեռներն Հայաստանի,
Եւ լեռներում այդ անառիկ
Քո անունն ե թնդում, ինչպես
գաղաթներում յերգող մրրիկ.
Լայն ե մեր դաշտն Արարատյան,
Բայց նրանից ել ավելի
Ժողովրդի սի'րան ե միշտ լայն,
Վոր քեզ համար սիրով ե լի:

Հորդ ե քո ուժն աշխարհացունց՝
Ինչպես ջրվեժ մի փրփրադեղ.
Մեր աշխարհի արեւի պես
միշտ ջերմ ես դու, ամենատես,

Յեզ յերբ մարտում մի կատարից
մի այլ կատար ենք ծառանում,
Քեզ ենք նայում հավատով լի,
քեզ, ուղեցույց պայծառանուն:

Դո՛ւ յես վարում գնդերը մեր
յերկրի վրա և ընդերքում,
Ուր չհակներն հազարաձայն
քեզ պողպատե գովք են յերգում:
Դո՛ւ յես անցնում մեր դաշտերի
վողջ լայնությամբ ու յերկայնքով,
Ուր հասկերն են խշում բերրի
յերջանկության, սիրտ յերգով:

Մեր աշխարհի դլխին իջան
հազար ամպրոպ, հազար կայծակ,
Բայց ժողովուրդն անվախ քայլեց
դեպի պայծառ արևածագ:
Ինկան նըրա վորդիքն ըմբոս,
բայց թշնամին մեր բարբարոս
Մարում էր մեր ճանապարհին
ազատության ամեն սիրտ:

Չէր լինի լույս, թե Մասիսից
ժայթքեր նորից կրակ ու բոց,
Չէր լվանա վերքն արյունոտ
մեր Սեփանա լիճն ալեկոծ,

Յեզ չէր հասնի յերկիրն իմ վորբ
հեքյաթային իր այս փառքին,
Թե չկապվեր նա հրաշունչ
Հոկոեմբերյան չոգեկառքին:

Դո՛ւ յես վարում գնացքն այդ մեծ
յեզերքներից դեպի յեզերք,
Դո՛ւ յես տանում մեզ միշտ առաջ,
մեքենավա՛ր պողպատաձևոք:
Դո՛ւ դեմ յելար յերկրում չողած
հազարամյա մատախուղին
Յեզ դուրս բերիր մարդուն դեպի
յերջանկության անծայր ուղին:

Դո՛ւ յես ապրում մեր սրտերում
և զո՞րությամբ արեղական
Լույս ես տալիս մեր ներկային,
զձում պայծառ մեր ապագան:
Դրա համար մեր սերը-քեզ,
և այդ հսկա պատվանդանին
Հավերժափայլ արևի պես
չողա՛, չողա, Մե՛ծ Ստալին:

36 թ.

ՀՐԱԺԵԸՏ ԳՈՐԻՒՆ

Ինչքան եւ յես գընամ հեռուն,
Գնացքն ինչքան եւ որորի—
Դու կմնաս իմ հուշերում,
Նվիրական, չքնաղ Գորի:

Իմ հուշերում դու կմնաս
Այսօրվա պես արեանիստ,
Պարտեզներով քո հեղանաղ,
Գեռով պղտոր ու անհանգիստ:

Նորից մտքով յես կգիտեմ
Քո հին բերդից սրածանիք:
Կտարածվեն նորից իմ դեմ
Ամեն փողոց, ամեն տանիք:

Յես կտեսնեմ հեռու մի տուն
Իր պատերով խարխուլ ու հին:
Այնտեղ մի որ փոքրիկ վորդակ
Որոր յերգեց վրացուհին:

Ահա ներսում—մաշված գորգեր,
Մի հին սեղան ու յերկու բարձ,
Ահա դեղին մի ինքնայեռ—
Առաջվա պես մաքուր սրբած:

Այստեղ ժպտաց մանուկն ըմբոստ:
Կոչկահարի աղքատ վորդին,
Վոր բարձրացավ վորոտընդոստ—
Արև բերեց ժողովրդին:

Այս հնամյա տանը ծագեց
Արևն անմար, ըմբոստ Սոսոն,
Վոր շողշողաց հզոր ու մեծ
Հորիզոնից մինչ հորիզոն:

Վոր մեղ ժպտում է կրեմլից,
Վորպես ընկեր և վորպես հայր...
Թանգ ես անչափ և սիրելի,
Առաջնորդի՝ ծննդավայր:

Թանգ և ամեն փողոց ու տուն,
Արևդ ջերմ ու հուրհրան,
Յեվ մանուկները քո ժպտուն,
Վոր հիշեցնում են միշտ նրան...

Ու ինչքան ել դնամ հեռուն,
Գնացքն ինչքան ել որորի—
Դու կմնաս իմ հուշերում,
Նվիրական, չքնա'ղ Գորի!

37 թ.

ՌԱԶՄԻ ՅԵՐԳԵՐ

ՀԱՂԹԱԿԱՆ ՔԱՅԼԵՐԳ

Ձարկե՛ք ուժգին, թմրկահարներ, զարկե՛ք արագ,
Յեւ թնդացե՛ք, դուք շեփորներ վորոտաձայն.
Այսոր նորից իջնում ենք մենք հրապարակ—
Ռազմի յերգով, դրոշներով հողմածածան:

Գալիս ենք մենք գործարանից, հանքի խորքից,
Համայնական մեր դաշտերից արեւազարդ.
Գալիս ենք մենք—Հոկտեմբերին հասակակից,
Նրա նման հզոր և միշտ յերիտասարդ:

Վորպես նվեր բերում ենք մենք հայրենիքին
Գեղեցկություն, ուժ և մարմին արեւակեղ.
Գոչում ենք մենք—վողջուն անմար արեգակին,
Վոր Կըրեմլի ամրոցի մոտ ժպտում է մեզ:

Նրա կամքով մենք հաղթեցինք հող ու տարերք,
Հաղթող յեղանք դեմնի վրա, ծովում՝ ողում:
Ղեկավարն է մեզ միշտ վարում պողպատաձեռք
Ու կատարից դեպի կատար առաջնորդում:

Ու թե հանկարծ մեր աշխարհին դա մի վտանգ,
Նրա կամքով մենք կթողնենք դադգահ ու տուն,
Դադգահի տեղ մենք կվարենք նավեր ու տանկ—
Յեվ կնետվենք դեպի մրրիկը մահաթույն:

Մենք կհաղենք Ստալինյան յերկաթ թիվեր,
Մենք կխոսենք թնդանոթի դղրդոցով,
Մենք կսուրանք միշտ բեվեռից դեպի բեվեռ—
Յեվ կղողան մեր ներքեվում ցամաք ու ծով:

Զի սասանի հայրենիքին վոչ մի մրրիկ,
Նա կմնա ամբողջի պես կուռ ու ահեղ,
Ու յերբ հաղթած դառնանք ամբողջ անառիկ,
Մեզ կժպտա ամբողջապետը հանճարեղ:

Զարկե՛ք ուժդին, թմրկահարներ, զարկե՛ք արագ,
Յեվ թնդացե՛ք, դուք շեփորներ փորոտաճայն:
Այսօր նորից իջնում ենք մենք հրապարակ—
Ռազմի յերդով, դրրոշներով հողմածածան:

37 թ.

ՀԻՆ ԶԻՆՎՈՐԻ ՆԱՄԱԿԸ

Քո հին զինվորից վողջույն, կոմիտա՛ր.
Արդեն լրացավ տասներկու տարին,
Բաժանում են մեզ այնքա՛ն դեռ ու սար,
Բայց չեմ մոռացել իմ կոմիտարին:

Ու հաճախ, յերբ յես մեքենայի մոտ
Նայում եմ դործվող ճերմակ կտավին—
Տեսնում եմ իմ դեմ դաշտերը ճյուղնոտ,
Ուր մենք կովեցինք քսանեակ թվին:

Քսանեակ՛ի թվին... Զյունապատ, անձիր,
Դաշտերն եմ, ահա՛, իմ առջև դիտում—
Փոսի մեջ դրած մի հատ գնդացի՛ր՝
Կանգնած եմ նորից Նորազավիթում,

Խաւարն ե իջնում ձյան հետ միասին,
Ու պառկում եմ յես իմ նեղլիկ փոստում:
Անծայր տափարակ, վո'չ աստղ, վո'չ լուսին,
Քնարեր քամի, ծանր ըսպասում:

Յեւ, ասես գետնից, թռչում ե հանկարծ
Թշնամին հեծյալ ու դոփում արագ:
Խուճապ ու նահանջ: Յես փոստում պառկած
Իմ գնդացիներից բացում եմ կրակ:

Ճարձատում ե նա: Պարզ լսում եմ յես
Չորս սմբակների դոփյունը վերջին.
Փախչում են նրանք, իսկ մերոնք անտես
Հասել են արդեն դյուղի կամրջին:

Գնդացիին առած և անհավասար
Մարտ տալով բքին սողում եմ մինչ ծեղ.—
Ա՛խ, այդ գեղերը, ընկեր կոմիսա՛ր,
Ուղեղիս միջից չի ջնջվի յերբեք:

Այդ որից յերկար ամիսներ անցան,
Մենք մարտեր տեսանք ավելի դաժան.
Յես բերի ինձ հետ մի հին հրացան
Յեւ կրծքիս՝ կարմիր մի շքանշան:

Յես զենքս թողի. բայց միևնույն սիրով
Իմ գործվածքային դադդահն եմ վարում.
Յանկանում եմ յես լինել լավ զինվոր՝
Թեև այլ զենքով, այս նոր պայքարում:

Բայց յերբ պետք լինեմ, հետ կգամ նորից.
Յես չեմ մոռացել զնդացիին անդին:
Վողջույն կոմիսա՛ր, քո հին զինվորից,
Վոր պատրաստ ե քո նոր հրահանգին:

35 թ.

ԿՈՒՎԻ ՅԵՐԴ

Թընդում ե արդեն փողը պղղընձի,
Ո՛, դոփի՛ր, դոփի՛ր սևաբաշ իմ ձի:

Թըռիւր, վորպես շանթ սըլացքով անահ,
Նորից դեպի մարտ, նորից դեպի մահ:

Թող կայծեր ցայտեն քո սմբակներից
Թող շանթեր տեղան մեզ վըրա վերից:

Թող վրադ բացեն հաղար խոց ու վերք,
Թող քամին սուլի միշտ մահվան քայլերդ:

Թող մեր դեմ գոռան գետերը յեռուն,
Դոփի՛ր, ի՛մ նժույգ, ու թոփ՛ր հեռուն:

Յերբ մեր հողերից քշենք թշնամուն,
Նորից խնդությամբ կդառնանք մենք տուն:

Իսկ յեթե ընկնեմ գնդակով դաժան,
Դարձյալ դո՛ւ յեղիւր ընկեր անբաժան:

Ու համբուրելով թաց աչքերը քո,
Թող մեռնեմ կարմիր դրոշի ներքո:

Թնդում ե արդեն փողը պղղնձի,
Ո՛, դոփի՛ր, դոփի՛ր, սևաբաշ իմ ձի:
34 թ.

ՋԱՐԿ ԹՄԲՈՒԿ

Ջա'րկ թմբուկ, զա'րկ, թմբուկ,
Ու գնդերն արթնացուր:
— Ո՞ւլ ե այն ձի թամբում
Ու ճոճում արնոտ սուր:

Ո՞ւլ ե այն ուժ խմբում
Ու զինվում այս ժամին...
Ջա'րկ թմբուկ, զա'րկ թմբուկ,
Քանի կա թշնամին:

Հե'յ, պատրաստ ամենուր
Հայրենիք մեր անձիր
Հե'յ, պատրաստ դիրքերում—
Թնդանոթ, դնդացիր:

Ձենք ուզում պատերազմ
Յեւ կամ հողը ոտար.
Ձենք եւ տա մենք նրանց
Մեր յերկրից վոչ մի քար:

Ո՞ւլ ե այն ձի թամբում
Ու ճոճում արնոտ սուր:
— Ջարկ թմբուկ, զա'րկ թմբուկ,
Ու գնդերն արթնացուր:

33 թ.

ԺՈՎԱՓՆՅԱՆ ՅԵՐԳ

Մեր անծայր ծովափին
Միչտ արթուն, իմ ընկե-
Տես, պարզվում են կրկին
Արյունոտ, չար ձեռքեր:

Տես՛, դառնում ե այս կողմ
Ռազմանավր մուժում,
Յեւ վաղուց մի չար հողմ
Պատերազմ ե գուժում:

Մեր յերկրին են նայում
Սև փողերը պատրաստ,
Բարձրացրել են խարխախ
Ու պարզել առաջաստ:

Վորոտում ե քամին
Ովկկանոսն ե դողում.
Ո՞վ ե այն այս ժամին
Դեպի ամբը լողում:

Ո՞վ ե այն, վոր մուժում
Տես, դալիս ե մեր դեմ.
— Հե՛յ, ընկեր ի՛մ, արթո՛ւն,
Փոթորիկ ե արդեն:

33 թ.

ԹՆԴԱՆՈԹՆԵՐԸ

1.

Թնդանոթները գորշ—կոկորդներով յերկաթ
Պալատների համար դղրդացին յերկար:

Դղրդացին նրանք ու թափեցին կրակ՝
Ստեպներում անծայր, քաղաքների վրա:

Դղրդացին նրանք ու թողեցին փռած՝
Քարակույտեր մռայլ, ու քաղաքներ մեռած:

Խաչափայտեր թողին, գիակույտեր ու ցին,
Մի հաճմանդամ յերկիր—թնդանոթի կողքին:

Քաղաքներից ել ծուխ չբարձրացավ յերբեք,
Մեր արտերը հնձեց մահատարած մի ձեռք:

Իսկ յերբ մերոնք յելան ուռմբ, թնդանոթ՝ առած,
Դղրդացին նրանք՝ պալատներին դառած:

Ու յերգեցին նրանք Հոկտեմբերյան հրով—
Խրճիթներին—հանդիստ, պալատներին—գրո՛հ:

2.

Ստեպներում անծայր, քաղաքներում արնած
Դու բարձրացար, յերկիր, մոխիրներից հառնած:

Որորվեցին հասկեր քո արտերի մեջում,
Ու շրջակներ հազար վտրտացին փողջույն:

Դու բարձրացար արագ, փորպես բուռնցք ե մահ՝
Մեր թշնամու կանդուն պալատների համար:

Դեռ կկանգնեն նրանք պարիսպներիդ ներքո,
Բայց պտորաստ են յերկիր, թնդանոթները քո:

Մենք չենք ուզում վոչ հող, վոչ ել արյան կաթիլ,
Բայց չենք զիջի յերբեք մեր հողերից մի թիվ:

Ու յերբ յելնեն մեր դեմ, կբարձրանան այն ժամ
Թնդանոթներ անթիվ կոկորդներով դաժան,

Ու կերգեն նորից Հոկտեմբերյան հրով,
Խրճիթներին—հանդիստ, պալատներին—գրո՛հ:

33 թ.

ԴԵՌ ԿԳԱ...

Դեռ կգա մի օր, յերբ ծովերը մեր
Պիտի զընդան ռազմանավերով,
Դեռ մեր դեմ կգան թշնամու կայմեր
Յեւ թնդանոթներ դաժան փողերով:

Բյուր ողանավեր անկեզ, ռաբաճիզ
Պիտի տարածեն ամպերը զազի,
Յեւ տանկը, ինչպես՝ յերկաթե մի ձի,
Դաշտերում պիտի դուրի ու վազի...

Ահեղ կլինի այդ մարտը վերջին,—
Դառակարգերի բաղխումը հսկա,—
Յեւ վողջ աշխարհը պիտի զողանջի,
Յերբ մեր բանակի դուրյունը զգա:

33 թ.

ՅԵՐԳ ՓԵԼԻՔՍ ԶԵՐԺԻՆՍԿՈՒ ՄԱՍԻՆ

Անմեռ իմնա բյուր լեզենդներում
Հեղափոխության ասպետը արի:—
Նա մեր թշնամուն յերբեք չէր ներսւլ,
Բայց ջերմ էր մեզ հետ, անսահման բարի:

Գիտեր նա սիրել ծաղիկներ ու յերգ,
Նա մանուկներին հաճախ էր հիշում,
Նա զիտեր խնդալ և զիտեր զրել
Թշնամու համար մահվան վորոշում:

Նա խորն եր սիրում աշխարհն ու մարդուն,
Գործը մեր արդար, հայրենիքը մեծ.
Հենց դրա համար՝ զգաստ ու արթուն,
Իր սուրն անողոք նա՝ վայր չդրեց:

Խուլ ատելությամբ ջախջախում եր նա
Հազար գլխանի թունավոր ոճին,
Ձեր թողնում յերբեք, վոր նա փաթաթվի
Մեր հայրենիքի ահեղ ամբողին:

Յեւ հիմա անպարտ մեր հայրենիքում
Մենք չենք մոռանում անմեռ Ֆելիքսին,
Շնչում ե նա մեր սրտում և յերգում,
Յեւ անսիրջ կերպեն դեռ նրա մասին:

Միշտ կերպեն և քեզ, Ֆելիքսի՛ բանակ,
Յեւ քո յերկաթե նոր զորավարին,
Վոր աանում ե քեզ դեպի հաղթանակ:
Գլխիքսի թողած սուրը միշտ ձեռին:

33 թ.

ԸՄՐՈՍ ՆԱՎԱՍԻՆ

Տխուր ե խփում արնոտ Սեւ ծովը
Իր քարոտ ափին ու չար քրքջում...
Ընկալ Ողեսան: Բայց նորից ո՞վ ե
Ռազմանավերը դեպի ափ չրջում:

Նայում են դաժան թնդանոթները
Նավաստիների գլխավերելում,
Ու կայմի վրա—բոլորից վերը
Մի նավաստի յե ահա յերեւում:

Ծածանում ե նա կարմիր դրոշը
Յեւ Ֆրանսականը կայմից վայր բերում,
Ու նավի վրա թնդում ե մարչը,
Վոր լռեց յերեկ բարեկազներում:

Կանգնել ե չվար ծեր նալապետը,
Սպաները լուռ նայում են դետին,
Վողջ նալը ըմբոստ նալաստու հետ ե,
Յեվ նա՛ յե խոսում, նա—Անդրե Մարաին:

— Ընկեր զինվորներ ու նալաստինե՛ր,
Մենք կրակեցինք, բայց ո՞ւմ դեմ արդյո՞ք,
Ո՞ւմ դիրքերն են այն արյունով պատած,
Ո՞վ ե կրակում այնտեղ ծնկաչոք:

Զուր եք, սպանե՛ր, մեզ նորից խարում,
Մերոնց դեմ նորից չենք բացի կրակ,
Թշնամի չկա մեր դեմ ծովափում,
Այլ նալաստիներ մեզ պես հասարակ—

Ու բանվոր տղերք, վոր էրենց հացի,
Լալ ուրվա համար արյուն են թափում,
Վորից բոլորս ել, ձեզանից բացի,
Զուրկ ենք նրանց պես հայրենի ափում:

Դուք մեզ բերեցիք Ծրանապետ ափից,
Վոր մենք սպանենք մեր յեղբայրներին,
Վոր թնդանոթի ձայնի սարսափից
Հեղափոխության մրրիկը լռի:

Բայց սխալվեցիք... Ահա արյունոտ
Նրանց դրոշը մենք ել ենք պարզում,
Հետ ենք դարձնում զենք ու թնդանոթ,
Վոր վաղը նրանք թնդան փարիզում:

Անհուն խնդությամբ այսոր Սեվ ծովը
Իր գրանիտե ավերն ե քերում,
Բայց հեռաստանում նորից այն ո՞վ ե,
Ո՞ւմ ոտը մանավն ե հեռվում դեղերում:

Ո՛ր, կզան նրանք—նրանց նալերը,
Բյուր թնդանոթներ կապթեն վերստին,
Բայց այն ժամանակ բոլորից վերը
Կհայտնվի նորից ըմբոստ նալաստին—

Ու կապապանձվի ահեղ վորտար,
Յերբ նա ծածանի գրոշն արնագույն.
Այդ ուրը աչքա՛ն, ո՛ր, աչքան մոտ ե,
Յեվ այդ մասին ե Սե ծովը յերզում:

33 թ.

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐՅԱՆ ՔԱՄԻՆ

Ի՞նչ ե յերգում քամին, նոյեմբերյան քամին,
Հովիտներում արձակ ու լեռներում այս մերկ,
Քե՛զ ե յերգում, յերկի՛ր, նոյեմբերյան քամին,
Ու վորոտում վորպես անլուելի ռազմերգ:

Քե՛զ ե յերգում քամին, վորը սրբեց դարեր
Քո դաշտերը անհասկ ու արոտներն ամա,
Վոր դյուղերով անցավ, քաղաքներով ավեր,
Յեվ ամենուր տեսավ դատարկութուն ու մահ:

Աղիւղորմ վողբով նա դուրգուրեց քո դին,
Հաղարամյա մեր մա՛յր, ո՛ր, դու յերկիր անող,
Ու լեռներում քո ցուրտ, անտառներում մթին
Նա դղրդաց վորպես դարհուրելի բողբոջ:

Յեվ յերբ իջան անգութ խարազաններ քո ճորտ
Վորդիների մեջքին, ո՞վ եր արդյոք, այն ո՞վ,
Վոր ցնցելով մինչ ծեգ հողե պատեր ու ոճորք,
Տխուր սղաց անհայ մանուկների ձայնով:

Նա՛ յեր սգում—քամին, նա՛ յեր ճոճում մինչ լյուս
Տխրադուլանջ զանդեր դմբեթներում քո հին,
Բայց չեր դալիս այցի վո՛չ մի, վո՛չ մի հիսուս,
Ու քեզ թողին մենակ հոգեվարժիչ պահին:

Զհիչեցին, վոր դու այս լեռների դրկում
Սչքդ ես փակում հավերժ, վոր քաղուկներ անգութ
Քո հանճարի փարթամ այն կաղնին են պոկում,
Վոր արտմորեն խշշաց հորիզոնում քո ցուրտ:

Գեզ պատեցին հետո մի յեռագույն լաթով,
Յեվ քեզ վրա, մեր մա՛յր,—արյունաքամ դի՛ակ,
Թպրտոցով անուժ յերգեց, յերգեց անթով
(Մեր ցուրտ քամին, վորպես հուղարկավոր միակ):

Կտուրներին նստող քո շնորհի նման,
Գունատ լուսնի դիմաց հա միջոտաց կերկեր,
Յեւ մտնելով թափուր գետնափորներ ու բակ,
Խուլ հեծեծաց թաղման սրակեղևը յերգեր:

Նա կըսէր—ե դեռ քո դադադին անխաղ
Կշարնէյին մեխեր արնոտ հաղար տապար,—
Զծածաներ յեթե քամին դըռն մի ալ,
Վոր քեզ վրա պիտի հալեր ժորեն ծփար:

Նա կըսէր,—յեթե մի յերկաթե բազուկ,
Վոր հյուսիսում շողաց զգլակներին ընդդէմ,
Գո զաշտերում խոսքան ու լեռներում բաղում
Դուրս չհաներ կոպի ահաղդորդ գնդեր:

Ու թնդանութների վորոտներին խառնած
Վողջույնն իր հպարտ, յերգեց քամին, թե կա՛ս,
Թէ դու վոտքի յեյար քո դադադից հառնած,
Ո՛ր, արնափերք մեր մայր,—մարմնափորված յերազ:

Ու դիրքերով անցավ, ավլեց արշուն և ձյուն
Նոյեմբերյան քամին զղրղոցով իր թավ,
Յեւ միացած հաղթող բանակներին ցնծուն,
Մի առափոտ պայծառ՝ գյուղ ու քաղաք մտավ:

Ծուխը ցրեց հաղար ծխաններից յեկող,
Այեկոծեց արտեր ու ջրանցքներ հորդուն,
Յեւ քեզ յերգեց անախ, համայնակա՛ն մեր հող,
Ու քեզ վրա հալեա յերջանկացած մարդուն:

Յերգեց նրանց, վորոնք արիարար լծված
Առթ դարերից յեկող քո լուսանիվ կառքին,
Տանում են քեզ, ահա՛, ուղիներով պայծառ
Դեպի կաղույտ, կապո՛ւյտ հեռանխոտներ վառքի:

Յերգեց՝, յերգեց յերկար. ու այս գիշեր կրկին
Յես լսում եմ նրան մեր լեռներում աղառ,
Յեւ միացած նրա աշխարհացունց յերգին,
Սերս եմ հղում յես քեզ ու վողջույններ հաղար:

Ապրի՛ր, մեր մայր, ապրի՛ր, յերջանկաբեր մեր հո՛ղ
Յեւ թող ամեն գիշեր, այս ցնծության պահին
Բանակներին անխոնջ, սերունդներին յեկող
Ղուկ քո մասին պատմի նոյեմբերյան քամին:

35 թ.

ՍԽԱԼԸ

ՌԵՄՍՏՐԱՆԻ «Արեւմտյան
Ֆրոնտում անփոփոխ ե»
գիրքը կարդալուց հետո,

Քայլում եմ մարդը գլխիկոր ու լուս,
Քայլում եմ մարդը արնոտ կոշմարում...
Վորտե՞ղ եմ մահը, ո՞վ եմ նշմարում,
Յեւ չկա՞ արդյոք փրկութեան մի դուռ:

Վո՞ր փշալարն եմ, վո՞ր պիտի փրկի
Գորշ բանակները մահվան արշավից.
Արդեն մեռնում եմ, փրկեցե՛ք մարդիկ,
Հաշմանդամ հողը խեղադար ցավից:

Քայլում եմ մարդը, անուժ, հոգնաբեկ,
Հեռքից թողնում եմ մոխրակույտ ու քար,
Ուղեղում, դրսում՝ արնամուժ ու մեղ
Յեւ մեռնողների ճիչը խեղադար:

— Զու՛ր եք սպասում հեռվում մայր ու քույր,
Մեռնում եմ մարդը արնոտ մշուշում,
Մեռնում եմ մարդը անըզգա և կույր,
Վո՞ր միայն արյունն և մահ եմ հիշում:

Զու՛ր եք սպասում, յերեկս և կին,
Զու՛ր եք սպասում, մեքենա և արա,
Այստեղ քայլում եմ անըզգա մի մարդ,
Վո՞ր եւ չի կարող ձեզ սիրել կրկին:

Նա թաղավոր ե... որերի միջով,
Կերակրի թասը իր դանդին դրած,
Արշավում եմ մերկ, ու չար քրքիջով
Թնդանոթներն են վողջունում նրան:

Քայլում եմ մարդը բյուրանուն, բյուրսիրտ
Վորը եւ՛ Վոլֆ եւ՛ Ալեքս, եւ՛ Կատ...
Իր դադաղն ուսին, խեղադար և բերտ,—
Ինքն իր վերջալույս դուրսում և վհատ...

14 թվին եր: Չորս լրիվ տարի,
Նա դովեց, դովեց ամբողջ Փրոնտով:
Միայն չորս տարի: Յեւ քարը քարին
Չըմնաց այնտեղ: Իսկ հետո, հետո՞:

«Վերջ պատերազմին»,—վորոտաց հետո,
Ընչազուրկ մարդը ձյունոտ հյուսիսում,
Ու թնդանոթները դարձան զայրույթով,
Դեպի խաբերա հայրենիքը սուտ:

Հայրենի յերկրի պալատների դեմ,
Գրոհեց մարդը և հետո հպարտ,
Վորպես այդ յերկրի խնդուլթյուն ու տեր,
Նա քայլեց դեպի մեքենա և արտ:

Այդ «վոքրիկ» դեպքն է մոռացել, ամա՛ղ,
Երբիս Ռեմարկը իր արնոտ զրքում,
Բայց վաղը, վա՛ղը, յերբ նորից դողան
Թնդանոթները,— այդ չեն մոռանա,
Կատերն ու Վոլֆերը և՛ Արեւմուտքում:

34 թ.

Խ Ո Հ

«Կրոկոդիլ»-ում կար մի լավ պատկեր.—
Կոմիտար Կլիմ Վորոչելովի
Ուսին խիկելով վորպես հին ընկեր,
Իր բանվորական հազուստը հազին
Նույն Կլիմն է մեր՝ հարցնում խնդադին.
— Հիշո՞ւմ ես արդյոք, վոնց եյինք բանում,
Ընկեր կոմիտա՛ր, մի որ Լուզանում:
Ու մտերմաբար ժպտում են նրանք:
— Իսկ դու հիշում ես,—զինկոմն է ասում,—
Թե ինչպես մեկ տեղ Պերեկոպն առանք:

Պոե՛տ, թե կուզես դրավել դու ել
Բանաստեղծության Պերեկոպը մեծ
Ու վորպես պոետ—հրամանատար
Մի որ հաղթական ժպիտով նայել
Յերգիդ բարձունքից քո յերդին ու քեզ,—
Վորպես սեպուրծ տնքա անդադար
Քո յերդի վրա ու բանիր, ինչպես
Պարզ ու հասարակ Կլիմն եր բանում
Սի որ Լուզանում:

34 թ.

ԱՂԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՁԱՆԻՆ

Միացյալ Նահանգների Սկաբբորո
քաղաքի դատարանը ելեկտրական
աքռի դատաստարտեց յոթ նեգրե-
րից մեկին (քերքերից) :

Պատվանդանիդ ծովն ե խլիվում միշտ գաղազած ,
Հողմն ե դարնվում պղնձաձույլ քո պսակին ,
Հողմերի դեմ քո ջահակիր ձեռքը պարզած
կանգնած ես դու , ազատություն անվանված կի՛ն :

Դեզ կանգնեցին մարդիկ մի ուր այդ ծովափում ,
Վոր դու ժպտաս անմեղությամբ վոճրի պահին .
— Ո՛ր , պղնձադեմ ծախված պոռնիկ , ո՞ւմն ես խաբում
իւ մինչեւ յե՞րբ պիտի խաբես դու աշխարհին :

Դեզ կոչեցին ազատություն , վոր հալածված
Ազատությունը բարձրացնեն մահաթուին ,
Վոր դու ծածկես քո իրանով՝ արյամբ լցված—
Վի՛ն անհատակ ու բարձունքից նայես լուին :

Վոր դու ծածկես քո փեշերով հնատարազ
Ջնդաններում մեռած մարդկանց դիեր բազում ,
Վոր դու խեղդես հաղարների ճիչն յերկնահաս ,
Աւ թաղցնես ամեն բողոք ու ընդվզում :

Սնոթեվան ու անարդաված այդ բանակին ,
Յեթե կարող ես , բարձրացրու մահվան աթոռ ,
Յեթե կարող ես դիր դադադ , կեղծավոր կին ,
Մի վողջ յերկիր , մի դասակարգ ահեղագոռ :

Կբարձրանան նրանք մի ուր ումբեր առած ,
Կխորտակվի ամեն ամրոց , ամեն զնդան ,
Չոհեղդ բյուր դադաղներից կեղնեն հառնած
Ու չի փրկի քեզ վոչ մի դահ ու պատվանդան :

Սրդյոք ինչպե՞ս պիտի ծածկես հանցանքը քո ,
Յերբ քեզ նայեն զնդերը մեր վորոտաձայն...
Ո՛ր , ծածկիր դեմքդ կեղծավոր արնոտ ձեռքով ,
Ծածկիր ամոթը աշխարհիդ , պղնձե արձա՛ն :

34 թ .

ԲԱԼԼԱԴՆԵՐ

**ԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻՋԱՆԻ, ՆՐԱ ԿՆՈՋ
ՅԵՎ ԶԻՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Վորպես ընկերներ յեղան մտերիմ,
Վորպես ընկերներ միմյանց սիրեցին
Պարտիզանն ու ձին:

Իր ձիուց բացի, աշխարհի վրա
Նա ուներ մի կին՝ աչքերով իր ջինջ
Յեվ ուրիշ վոչինչ:

Մի մութ իրիկուն համբուրեց նրան
Ու, յերբ վոր ծագեց լուսինը լրիվ,
Նա գնաց կռիվ:

Նա գնաց կռիվ, չդարձավ ել տուն,
Յեվ Դոնի ափին մնացին մենակ
Մի կին, մի տնակ:

Եւ յետ չգարձաւ, ու կովի դաշտում
Գիշեր ու ցերեկ անքուն կովեցին
Պարտիզանն ու ձին:

Նորից ծանրասահ ամպերի տակից
Լուսինը լրիւ դանդաղ բարձրացաւ
Ու տարին անցաւ:

Յեւ մի մութ գիշեր վալտե տնակի
Դռնակը դռիւնց վտաններով իր զույգ
Մի ծանոթ նժույգ:

Դռնակը բացեց կինն ուրախացած...
Ձին եր միայնակ վրջնում շեմքում
Ու հոգնած տնքում:

Ձին լիզեց նրա ձեռքերը ու, թաց
Աչքերում սահած արտասուք ու ցաւ,
Լռին կոացաւ:

Կինը վշտադեմ բարձրացաւ թամբին
Մի ակնթարթում թռաւ հերարձակ,
Դաշտերով արձակ:

Ու կանգնեց հանկարծ: Լուսնկա ճամբին
Վերալոր ընկած մի մարդ եր շնչում
Ու նրան կանչում:

Նա թեքվեց նրա արնոտ դիակին,
Ու նայեց նրան ժպիտով ճանանչ,
Պարտիզանը քաջ:

— Ընկա յես, տապ,— քաջարար, իմ կին,
Թեեւ շատերին արի յես տակով
Իմ թեթ դնդակով...

Մեռնում եմ... բայց կա դեռ ահեղ մի մարտ...
Առ սուրս արնոտ, ա՛ռ հրացանն իմ,
Ձին հալատարիմ—

Ու թռիւր այնտեղ: Կովիւր դու հալարտ
Ու մեռիւր կարմիր դրոշի տակին,
Պարտիզանի՛ կին:

Ասում են, շուտով Դռնում հայտնվեց,
Տղամարդու դորշ զգեստներ հագին,
Պարտիզան մի կին:

Կովեց քաջարար, ուժ ու շունչ տվեց
Իր ներկայութեամբ գնդերին ցրելով

Ու մղեց կռիւլ:

Բայց յերբ ծաղում եր լուսինը լրիվ,
Տխրում եր հանկարծ, շրջում առանձին.

Տխրում եր և՛ ձին:

Հետո արձակած մազերը խռիվ,
Թռչում եր, ինչպես կատաղած քամին,
Դեպի թշնամին:

Նրա հետեւից պարտիզանական
Պումբն եր սլանում անլախ աներկյուղ—
Քաղաքներ ու գյուղ:

Պսոմ են, Դոնում նա կովեց յերկար...
Որեցոր նրա անունն եր փռվում:
Ու այնտեղ՝ կռվում,

Վորպես ընկերներ յեղան վշտակից,
Վորպես ընկերներ իրար սիրեցին
Պարտիզանն ու ձին:

33 թ.

ԲԱՆԱԴ ՏԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ծովի յեզերքին, անթափանց միդում,
Պահալն ե քայլում ու հանգիստ յերդում.—

— Հեռու մի հովտում, դետի մեջ վճիտ,
Ցոլում եր խաղաղ մի փայտե խրճիթ:

Դեմը բարդու ծառ, վրան՝ ահագին
Հարդե բնի մեջ մի ծեր արագել:

Բարդու պես արագ յես առա հասակ,
Այդ տան մեջ դարձա առնասիրտ կազակ:

Թուխ դեմք ունեյի, ահռելի ուսեր,
Տակս՝ սև նոսր ու կողքիս սուսեր:

Ժպտում եյին ինձ թե աղջիկ, թե կին,
Բայց յես ընտրեցի նրանցից մեկին:

Ընտրեցի մեկին ու մի լուսնկա
Մեր բարդին յեղաւ մեր սիրտ վկան:

Բնում չարժւեց արագիւր լուռ,
Վերեց վայր ընկաւ մի ճերմակ փետուր:

Դիր ծոցդ,—ասաւ,—ու տխուր ժամին
Նայիր ու հիշիր ինձ—քո թխածամին:

Սերս կարճ յեղաւ... Այն ահեղ տարին
Միշտ ամպ եր չոգած դեմի անտառին:

Մի խաւար գիշեր, յերբ գոռաց նա խուլ,
Թողի յես նրան ու տունը խարխուլ:

Իմ մոր հետ մեկտեղ յեջկինքն ել լացեց,
Թեքւեց իմ թրջված բարդին հողմածեծ:

Աղջիկն իմ սիրած ծածկեց դեմքը թաց,
Ու պոկւեց տեղից իմ ձին սրբնթաց:

Անցաւ դետը հորդ ու սուրաց վերեւ—
Դեպի անտառը ասեղնատերեւ:

Այնտեղ ինձ յերկու ընկեր միացան՝
Ինձ պես վերցրած թուր ու հրացան:

Ու յերեք գիշեր թռանք յերեքով
Դեպի կովի դաշտ, դեպի Պերեկոս:

Կովեցինք մութով, կովեցինք լուսով,
Այնտեղ մենք տեսանք շատ զրկանք ու սով:

Շատ արյուն տեսանք՝ դետի պես հոսող,
Վերեց՝ հորդ անձրեւ, իսկ դեմից՝ վոսոխ:

Կայծակն եր զարկում ու հողմը յերգում,
Յերբ ընկան իմ քաջ ընկերներն յերկու:

Նրանց փոխարեն ասես թե խաղով,
Ութ մարդի արի յես սրախողխող:

Յերբ վրա հասա իններորդ մարդուն՝
Քամբին իմ քունքից արյուն եր հորդում:

Աչքերս մթնեց, ու յերբ բացվեցին,
Հասել եր մերոնց հողմաթել իմ ձին:

Նրա պես որերն ել սուրացին արագ,
Ու մենք ցնծալով Պերեկոպն առանք:

Իմ վերքը վաւիւկեց, ու յերբ վոր նորից
Ամսլը վորոտաց, հիշեցի վոր ինձ—

Հեռու մի հովտում, գետի մոտ վճիտ
Սպասում ե լուռ մի վայտե խրճիթ:

Յես հրաժեշտ տվի գնդին, զինկոմին,
Անբաժան իմ ձին հանեցի գոմից:

Յերբ ասպանդակին վոտք դրի, ուրախ՝
Խրխնջաց, թափով դեպի տուն սուրաց:

Գեմ տալով քամուն բաշը ծածանող,
Թռավ յերեք որ ծանոթ կածանով:

Պւ յերրորդ որը արեւը, ա՛խ զուր,
Ներկեց մեր գյուղի բարդինները սուր:

Չկար մայրս ծեր, մեռել եր վաղուց,
Անծածկ խրճիթում քամին եր խաղում:

Չկար տան դիմաց իմ բարդին արդեն,
Արագիւրը մեր և բունը հարդե:

Չկար թխածամ աղջիկն աննման,
Տարել եր նրան մի ծեր ատաման:

Ել ո՞ւր գտնեյի յես նրան, ախ ո՞ւր,
Լուռ հեծա նորից, հեռացանք տխուր:

Հեռացանք տխուր, հեռացանք անդարձ
Հեռվում թողեցինք տուն, գետ ու անտառ:

Բայց վերքս՝ վաւիւկեց, լաւացալ անս ել,
Հիմա յես ունեմ թե՛ տուն և թե՛ սեր:

Իմ տո՛ւնն ե մեր մեծ յերկիրը ժպտուն,
Վորին տվեցի և՛ արյուն, և՛ տուն:

Իմ սերն է ահա այս ծովը անտակ,
Ա՛խ, այն աչքերի նման կապուտակ:

Վոչ վոք իմ սիրուց ինձ ել չի պոկի,
Յեւ տունս այս մեծ չեմ տա վոչ վոքի:

Հսկում եմ, ահա՛, յես վորպես պահակ,
Ծոցումս ճերմակ մի փետուր պահած:

Հանում եմ, նայում մեկ-մեկ և խփույն
Հիշում եմ նրան, չորը գույնզգույն...

Հիշում եմ՝ ինչպես գետի մեջ վճիտ
Ցուրում եր խաղաղ մի վայտե խրճիթ...

— Ծովի յեզերքին, անթափանց միզում,
Պահակն է քայլում ու հանգիստ յերզում:

33 թ.

ԲԱԼԼԱԴ ԿԱՊՈՒՏԱԶՅԱ ՄԱՆԿԱՆ ՅԵՎ ԱՐԵՎԻ ՄԱՍԻՆ

Յերգում եմ յես, և թող դողան,
Լացեն վշտից հասկ ու կակաչ.
— Փոքր եր տղան, այն լավ տղան,
Փոքր եր այնքա՛ն ու կապուտաչ:

Ուներ դանդո՛ւր, դանդուր մազեր,
Փայտե փոքրիկ նժույզ ուներ.
Սիրում եր նա խաղալ, վազել,
Մինչև մթին տուն գար, քներ:

Նրա զընդուն, ջինջ ծիծաղից
Տուղտերն ելին բացվում, ժպտում.
Բայց այդ դարուն վոչ մի ծաղիկ
Չբարձրացավ նըրանց արտում:

Չերգեցին այն կարմրաքիթ
Վայրի բաղերն, ու ամալը մութ
Իջավ ծածկեց գետ ու խրճիթ.
Չբացվեցին դուռ, լուսամուտ:

Քամին յերգեց ահասարսուռ,
Մրրիկ յեղավ մի իրիկուն.
Հայրն ել առավ հրացանն ու սուր
Ու դուրս յելավ տնից թաղուն:

Լուռ համբուրեց դռան շեմին
Նա իր վորդուն, հետո արտում
Հեծավ իր ձին—ինչպես քամին՝
Սուրաց, կորավ յեղեղնուտում:

— Գնաց, — ասաց մայրը նրան, —
Վոր քեզ բերի անուշ դարուն,
Արև բերի քեզ հուրհուրան,
Վոր լույս լինի մեր աշխարհում:

Նստեց տղան ճամբի քարին,
Նայեց, նայեց նա չարոհնակ,
Չէր յերևում ծանաղարհին
Վոչ ձիավոր, վոչ արեգակ:
Գոմած զգեմք աղցմ, բնից:

Նիբհեց տղան, — արև տեսավ,
Տեսավ ծաղիկ ու ծխածան:
Յերկու տարի յերանգի պես
Յեկան Բարսի, տխուր անցան:

Ու մոռացավ նա դեմքը հոր,
Հայրն ել ձուրթեց արեգակին,
Վոր պիտի դար, ծաղեք մի որ
Նստած սեվուկի—նոյսիցին:
Բնից աղցմ, բնից — միգմ, միգմ — միգմ —

Անցան որեր: Տալգաներից
Հորեց մի որ նամակ բերին,
Գրել եր նա — «կվանք նորից,
Մեր պետն ե մեծ լենին քեռին»:
Ասումուկա զն չողցր անպակ:

Նորից ձեռնի մի փունջ կակաչ,
Նստեց տղան, նայեց ճեռոռն,
Միշտ սպասեց իր հորը քոջ ճամբանի
Յեվ արեվին — լենին քեռուն:
Անպակ յիղցոյ բնից, բնից —

Յեւ մի անգամ վորոտացին
Արտերի մոտ ումբ, թնդանոթ.
Տեսավ տղան իր հոր սև ձին,
Հիշեց նըրա դեմքը ծանոթ:

Թռչում եր նա քառամբակ
Իր ջոկատի գլուխն անցած,
Յեւ թշնամին սրերի տակ
Հասկի նման թափվում եր ցած:

Յատկեց տղան իր փունջն առած,
Յելավ իսկույն դեմի ծառին,
Փունջը շարժեց, ուրախ ճչաց—
— Կեցցե արև— Լենին քեռին:

Հանկարծ լավեց խուլ կրակոց...
Փունջը ընկավ բարդենու մոտ,
Ճչաց տղան, ընկավ ճյուղին,
Վորպես դըրոշ մի արյունոտ:

Յերբ առաջին ձիերն հասան
Արտում կանգնած կանաչ բարդուն,
Իջավ հերոսն այն պարտիզան
Ու ճանաչեց փոքրիկ վորդուն:

Պւ յերբ նրան տվին հողին
Արտասվեց գունդն իր զլխահակ,
Հետո փոքրիկ մի թումբ թողին...
Ծառն եւ դարձավ պատվո պահակ:

Կանգնած ե դեռ Կանաչ բարդին,
Նրա զովում հանգչում ե լուռ
Պարտիզանի փոքրիկ վորդին...
Խշչում ե նա, պատմում տխուր,—

Թե հայրն ինչպես թողեց նրան,
Վոր մեզ յերի անուշ դարուն,
Արև բերի մեզ հուրհուրան,
Վոր լույս բերի մեր աշխարհում:

Պատմում ե նա միշտ հողմածեժ՝
Մանուկներին ու կակաչին,
Թե այն փոքրիկը վողջունեց
Այդ արեւի շողն առաջին:

— Յերգում եմ յես, և թող դողան—
Լացեն վշտից հասկ ու կակաչ.
Փոքր եր տղան, այն լավ տղան,
Փոքր եր այնքա՞ն ու կապուտաչ:

միքո՛ւ միլիա մաղժ գղձի մի
խաճախէր զի մըմոք բխտառդի
... միքոնց գեռնցի վն ինչգոյի տուճ
խաճախ ոխոտախ իանդաք չի մոտ

միքոյաց չամայ՝ ոճի մ ծամբմայ՝
ուոյ մ խոչքանձ հոխոք աղժ
... միքոյոյի ինչգոյի մնարիտայ՝

ԲԱԼԼԱՌ-ՅԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

մաղժ բմքոնց սմաշմի մղւա՛ւ մի
մոտաք չամա մղձի բմն զոյի
(Ալեքանդր Շարապովից)
... հոնդամայ զմն մղձի պալի զոյի

ճմճանքո՛ւ ուղիւ ամ մ հոտոտալ՝
միշաքալ առ միղձմիւնումա՛լ
... բարձրիկ սոճիներն են խչընձ գետի մոտ
նրված կուրդանի կուշտ հողում:
Կանաչ ափերով, ափերով այն քարոտ
ճերմակ մառախուղն է սողում:
... չաքայ առ իսա՛ւ բխոյի միքալ

մարտ խալ միւ մարտ զմ պոփ
... Բարձրիկ սոճիներն անձրեվից պաշտպանում,
Ծածկում են կուրդանը քամուց:
Պառկած են յերկու ընկերներ կուրդանում,—
Կլիմը և Յանը,— վաղու՛ւց:

չալաղալ զղձիւն յարմար միտումն մնիւ
... Պահակ են կանգնում տարիներն ու հոտում,
Սրերը փոխվում են արագ...
Կլիմն ընդհատակ եր անցել Պոլսնդձ,
Յանը զինվոր եր հասարակ:

— միշալ զմ հաղո՛ւ բխաման զցմիւնցի
Ջվարթ եր Կլիմն ինչպես ամպը գարնան,
Իսկ մյուսն եր դժկամ ու հու:
Դալլում եր Կլիմը վերջին իր ճամբան,
Տանում եր այն մյուսն սպանելու:

խաբաղձալ մնալ ողաք միցոյի միտմ
... Լուսայդն եր վառվում ծառերի ճյուղերին,
Իսկ գետը շողում եր հանդարտ,
Յերբ լե՛ւ զինվորները մինչ ափը բերին
Բոլշեիկին այն մահապարտ:

ճմճանքո՛ւ մալի զղձիւն յարմար չալաղալ
Քերկինքը նետել եր հայացքն իր խաղալ
Դալլուի յողապատ խոտերին:
Ջոկատը ուղղեց փամփուշտ, փակաղակ,
Յեւ նույնն արեց Յանը լոխ:

միմիցա սոճալ միւ մոնճալ իւր մահալ
... Նա մեր Պոլսից է,— խորհում եր նա լուռ:
— Փորիւր դե,— սերժանտը գոռաց:
Հողից բարձրացալ մի ծանոթ կաթնարույր,
Յեւ բահը ձեռքի մեջ զողաց:

Իջան ճակատին գանգուրները խարտյաչ,
Յեւ Յանն եր կանգնել մտալից.
Նա ել ինձ նման հողադործ ե չարքաչ,
Նա ե'լ ե ինձ պես Պուլիկից:

Քրտինքը ճակատից ծորում եր բաճին,—
Կլիմը կանգնել եր հպարտ.
Ջոկատն ըսպիտակ քարացել եր լոին,
Յեւ Յանն ել կանգնած եր անթարթ:

Գետի յեղերքին ցուրտ քամի բարձրացավ.
Սաղարթը խշշաց հողմահար:
Ուռում շողացին տասներկու հրացան,
Ու մեկը միայն իջավ վար:

Խարտյաչ գանգուրները յեւան հողմածեծ,
Սվաղը դարձավ արնաներկ.
Արծվի պես հպարտ՝ պիրի թևերը բացեց,
Ընկավ նա դեպի արեւելք:

Դաժան այդ պահուն իսկ կարծես արեւին
Հղում եր վողջույնն իր նա լուռ:
Կարծես թե դեպի խնդուխունը գալիք
Նա իդձն իր բացեց իրերի վուռ:

— Սպրեք.— ու սերժանտը խնդաց բարձրաձայն,
Ջեռնոցն իր ողի մեջ պահած:
Ներքեւ թեքվեցին տասներկու հրացան,
Ու մեկը միայն շողջողաց:

Յեւ խուլ տարածվեց կրակոցը հեռվում,
Յեւ գետը տնքաց ահասատ:
Գնդակը, ձեռնոցն այն թեթեւ քերելով,
Խրվել եր սոճու բունը հաստ:

Քայլեց նա,— սերժանտը՝ մոռյլ,— ինչպես քար,
Վտաքի տակ ձեռնոցն եր ընկել:
Քայլեց ու հանկարծ վորոտաց սոսկ մի բառ,
Մի ցուրտ հրաման.— կրակե'լ:

Ու ինչ պառկեցին ընկերները ջահել,
Կլիմը և Յանը արի:
Նրանց հիշատակը յես վառ եմ պահել—
Ինչպես յերգն՝ գալիք որերի:

մշակողաց քաղաքի ցամաքի մէջ — ցմայն —

ճաշայն քան զիս ցի մըտնոմ
ճարացն տրդմնաւո միջմիջմի յմզգմ
բարոյրոյ միայն ցիմն մ

Եւայնմ ցրոյնայի բմիճոյնոյ յայ յմ
տաւաւնո քաղմնո ցմմ յմ
իոյմզմ յմմիմի մի մըտնոմ, ցմարմ
տաւ ցմնոյ յմնո ցմ յմիոյմ

ԲԱՆԻՆԻ ՏԱՆՆԵՐԿՈՒ ՓԵՅՏԱՆՈՏՆԵՐԻ

ՄԱՍԻՆ

(Ռաֆայել Ալեքսիեցի)

Արթնացան քնից ու առած կացին
Փայտահատները անտառ գնացին:

Յոթ էյին նրանք,
Տաս էյին նրանք,
Տասներկու յեղան:

Կտրեցին ծառեր ձիւ, հսկայական,
Տերերի ծառերն աղմուկով ընկան...
Միմում վորոտաց մի խուլ հրացան,
Մեկը վայր ընկավ, տնքաց ցածրաձայն:

Յոթ էյին նրանք,
Տաս էյին նրանք,
Տասներկու դարձան:

Բայց յերեք ժամ անց բոցը տարն իվեր
Լախում եր անտառ, աղոցարաններ.
Ինչպէս լուսարաց, յերկնքում մթին
Բոցն եր չողչողում, տարածվում չորս դին...
Բացվեցին դանդաղ, փակվեցին կրկին
Բանտի յերկաթե դռներն ահագին:

Յոթ էյին նրանք,
Տաս էյին նրանք,
Տասներկու յեղան:

Յեւ որը հասավ. թողած բանտ, զնգան,
Լույս աշխարհ չեւալ խուճը փայտահատ.
Բայցեցին հոգնած ու կիսակենդան,
Յնցոտիններում, բայց կուռ ու հպարտ:
Դիմեցին դեպի կոմկուսակցութիւն,
Յեւ կոչում և ուժ տվեցին նրան,
Ու կացինները նրանց լալաղույն
Յեւ մշտահատու ղենքերը դառան:

Յոթ էյին նրանք,
Տաս էյին նրանք,
Տասներկու յեղան:

ՑԱՆԿ

ԼԵՆԻՆ-ՍՏԱԼԻՆ

Եջ

1. Ղեկավարը	7
2. Ձեռքը	10
3. Խոսք առաջնորդին	13
4. Հրաժեշտ Գորիկին	16

ՌԱԶՄԻ ՅԵՐԳԵՐ

5. Հաղթական քայլերդ	21
6. Հին զինվորի նամակը	23
7. Կովի յերգ	26
8. Ձա՛րկ թմբուկ	28
9. Ծովափնյա յերգ	30
10. Թնդանոթներ	32
11. Դեռ կգա	34
12. Յերգ Ֆելիքս Ջերժինսկու մասին	35
13. Ըմբոստ նավաստին	37
14. Նոյեմբերյան քամին	40

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ս. Կիրակոսյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ստ. Ալբունյան
Սրբագրիչ՝ Դար. Հակոբյան

Գլավիտի լիազոր Ա.—3063. Հրատ. 4479

Պատվեր 134. Տիրաժ 3000

Թուղթ 72×105 Տպագր. 5 մամուլ

Մեկ մամուլում 25600 նիշ. Հեղինակ. 3,08մամ.

Հանձնված է արտադրության 5 փետրվարի 1938 թ.

Ստորագրված է տպագրության 7 փետրվարի 1938 թ.

Գինը 2 ռ. 20 կոպ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363361

78

56.602

ԳԻՅԸ 2 Ի. 20 Կ.

ՏՄՐԵՆ ՎԱՍՈՒ
ԲՕԵՎԻԵ ՔԵՏՈՒ
Դիզ Արմ. ՍՏՐ, Երևան, 1937 Դ.